

YENİ-ATEİZM VE ELEŞTİRİSİ

Yrd. Doç. Dr. Alper BİLGİLİ | Acıbadem Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi

Zaman zaman ateist düşünürler dahi yeni-ateistlerin dinlerle ve bilimle ilgili iddialarını eleştirmektedirler. Örneğin ünlü sosyolog Rodney Stark, sadece Robin Hood hikâyeleri okuyan bir kişi Ortaçağ hakkında ne kadar bilgi edinebilirse, yeni-ateist literatürden beslenen bir kişi de teoloji hakkında o kadar bilgi edinebilir demiştir.

Türkiye’de bilhassa internet ve sosyal medya devrimlerinden sonra birçok tartışmanın eskisinden daha güçlü bir şekilde gündeme geldiğine şahitlik edemeyiz. İnanç ile ilgili konular da bu gelişmelerden nasibini almaktadır. Bugün en ücra köyde yaşayan bir kişi internet aracılığıyla din karşıtı görüşlerle muhatap olmakta, hatta

zaman zaman dine yöneltilen eleştirilerin cevaplarını bulamadığı için bir inanç krizine girebilmektedir. Bilhassa bu eleştirilerin ne denli sağlıklı temeller üzerine kurulduğunu, formasyonlarındaki noksanlık nedeniyle sorgulayamayan kişiler için bu kriz kaçınılmazdır.

Yeni-ateizmin temel özellikleri

Yeni-ateizm ismiyle bilinen görüş,

günümüzde dine karşı konumlanan bu akımların başında gelmektedir. Günümüzde ülkemiz de dâhil olmak üzere pek çok ülkede en etkili olan ve en çok taraftar toplayan ateist akım yeni-ateizmdir diyebiliriz. Bu akımın “yeni” olarak adlandırılma nedeni onların önceki ateistlerden farklı olan görüşleridir. Kısaca özetlemek gerekirse yeni-ateistler, bilimin insanlık için

tek rehber olduğunu iddia etmekte ve bilimden ahlaki konular da dâhil olmak üzere pek çok konuda yol göstermesini beklemektedirler. Onlara göre din, felsefe ve sosyal bilimler gibi diğer bilgi kaynakları gayrimeşrudur. Sadece bilimin doğruları doğru kabul edilmeli ve bilimsel olmayan bilgi dikkate alınmamalıdır. Az sonra bu iddianın neden hatalı olduğuna daha detaylı bir şekilde değineceğiz. Yine yeni-ateistlerin önemli özelliklerinden birisi onların dinlerin olumlu yanlarına atıfta bulunmaktan kaçınmaları, tarihsel verileri görmezden gelerek dinlerin insanlığa sadece kötülük getirdiğini iddia etmeleridir. Yeni-ateistlerin bunlarla ilintili bir diğer özellikleri de hem dini hem de bilimi hatalı bir şekilde tasvir ve tarif etmeleridir. Bu bağlamda onlara yöneltilen eleştirilerin başında dinle bilim arasındaki ilişkiyi kendi ideolojilerine uygun olacak şekilde çarpıtmaları gelmektedir. Öyle ki zaman zaman ateist düşünürler dahi yeni-ateistlerin dinlerle ve bilimle ilgili iddialarını eleştirmektedirler. Örneğin ünlü sosyolog Rodney Stark, sadece Robin Hood hikâyeleri okuyan bir kişi Orta Çağ hakkında ne kadar bilgi edinebilirse, yeni-ateist literatürden beslenen bir kişi de teoloji hakkında o kadar bilgi edinebilir demiştir. (Rodney Stark, *What Americans Really Believe*, (Waco, Texas: Baylor University Press, 2008), s. 120.) Ateist felsefeci Michael Ruse da bilimi dine karşı konumlandırın ve dinlerin insanlık için zararlı olduğunu iddia eden Richard Dawkins'in Tanrı Yanılgısı adlı eserinin "Felsefeye Giriş" ve "Dine Giriş" seviyesinden bile aşağıda olduğunu belirtmiştir. Bu eser, Ruse'a göre bilim-din ilişkisiyle ve dinle ilgili

iddialarında hem yüzeysel hem de hatalıdır. (Michael Ruse, "Why I am an Accommodationist and Proud of it", *Zygon*, 50, 2, 2015, ss. 362-363.) Yine Marksist-ateist düşünür Terry Eagleton da, Dawkins'in ve arkadaşlarının dinlerle ilgili bilgi edinme zahmetine girmeden dinlerle ilgili büyük hükümlere varmasını ve din-bilim ilişkisini yüzeysel bir şekilde ele almasını sert bir şekilde eleştirir. (Terry Eagleton, *Culture and the Death of God*, (New Haven: Yale University Press, 2014), s. 148. Terry Eagleton, "Lunging, Flailing, Mispunching", 19.10.2006, <https://www.lrb.co.uk/v28/n20/terry-eagleton/lunging-flailing-mispunching>, Erişim tarihi 14.02.2016.) Son olarak yeni-ateistlerin üslupları hakkında da kısaca bilgi vermek faydalı olacaktır. Birçok yeni-ateist kendileri gibi düşünmeyenleri kolaylıkla, aptal, cahil veya satılmış olmakla suçlamaktadırlar. Bu hakaretlerden nasibini alanlardan biri, bilimin verilerinin de etkisiyle Tanrı'nın varlığına ikna olan XX. yüzyılın en etkili ateisti, felsefeci Antony Flew'dur. Flew, "satılmış" ve "delirmiş" olmakla suçlanmıştır. (Richard Dawkins, *Tanrı Yanılgısı*, çev. Melisa Miller vd. (İstanbul: Kuzey, 2015), ss. 73, 85.) Bu tahammülsüz ve agresif üslubun yeni-ateistlerin sürekli övgüyle bahsettikleri açık görüşlülük ve hoşgörü gibi değerlerle ne kadar uyumsuz olduğu aşikârdır. (Antony Flew, *There is a God: How the World's Most Notorious Atheist Changed His Mind*, (New York: Harper One, 2007), s. viii.)

Yeni-ateizm neden hatalıdır?

Yeni-ateizmle ilgili getirilebilecek en önemli eleştiriler, bu akımın temsilcilerinin din kavramını hatalı bir şekilde tasvir etmeleri, bilimle din arasındaki ilişkiyi tarihsel veri-

leri çarpıtarak sunmaları ve bilime bilimin alanının dışında rol biçmeye çalışmalarıdır. Şimdi bu eleştirilerimizi daha detaylı bir şekilde sunalım.

Yeni-ateist düşünürler dinlerin ortaya çıkışıyla ilgili son derece yüzeysel bir iddiada bulunurlar. Onlara göre dinleri insanlar yaratmıştır. Yeni-ateistler bu büyük iddialarını kanıtlarla desteklemek yerine spekülasyona başvurmayı tercih etmektedirler. Bilhassa ilk dönem antropologlarının dinlerin ortaya çıkışı ile ilgili iddiaları yeni-ateistler arasında hayli popülerdir. Örneğin Türkiye'nin en önemli yeni-ateisti Celal Şengör'e göre, dinlerin ortaya çıkışını açıklamak için doğa olaylarından korkan "ilkel" insanı hayal etmek yeterlidir. Bu insan, sözgelimi, bir yıldırımın düştüğünü görür ve bunu doğaüstü bir gücün öfkesine bağlar, böylece Tanrı fikrini ve ilk dinleri yaratır. (A. M. Celâl Şengör, *Newton Neden Türk Değildi?*, (İstanbul: Ka Kitap, 2015), ss. 124-125.)

Kuşkusuz bu fikir gerçek verilerle desteklenmekten uzaktır. Esasen bu spekülatif iddianın "boşlukların tanrısı" fikrinin üzerine bina edildiği unutulmamalıdır. Bu anlayışa göre, Tanrı fikri bizlerin bilgi eksikliğimizin bir sonucudur ve bilginin artması neticesinde, özellikle de bilimsel bilginin artması ile Tanrı'ya duyulan ihtiyaç ortadan kalkacaktır. Bu iddianın bir benzerine ünlü ateist düşünür Friedrich Engels'in "Doğanın Diyalaktığı" adlı çalışmasında rastlanabilir. Engels, dinin bilim karşısında güç kaybetmekte olduğundan ve en nihayetinde bilimin dini yerinden edeceğinden bahseder. (Karl Marx ve Friedrich Engels, *Din Üzerine*, çev. Kaya

Güvenç, (Ankara: Sol Yayınları, 1976), s. 189.) Oysa dinlerin bu şekilde, yani insanların hissettikleri yetersizlik, bilgisizlik, korku gibi hislere bağlı olarak ortaya çıktığına dair elde bir delil yoktur. Antropolojinin doğduğu günlerde popüler olan bu tür iddialar bugün eskisi kadar ciddiye alınmamaktadır. Edward Evans-Pritchard'ın da dikkat çektiği gibi, bu tür iddialar, onları savunan teorisyenlerin ideolojik ajandalarıyla yakından ilişkilidir. Özellikle, bu kişilerin, yani ilk dönem antropologlarının ve sosyologlarının tek tanrılı dinlere karşı önyargılı tutumları onları dinlerin uydurma olduğu yönünde delil aramaya, hatta bazen böyle deliller yaratmaya itmiştir. (Edward E. Evans-Pritchard, *Theories of Primitive Religion*, (Oxford: Clarendon, 1965), s. 15.) Sosyolog ve antropologların sadece ilk dönemlerde değil, bugün de pozitivist eğilimlerinin etkisiyle dinler hakkında spekülasyon iddialarda bulunduğunu örneklendirmek için Sapiens isimli kitaba bakmak yeterlidir. Kitabın yazarı Harari, dinlerin insanlar tarafından uydurulduğunu iddia etmekte, ancak yine kitapta, tarihin yazılı olmayan dönemle ilgili bilgilerimizin ne kadar kısıtlı olduğunu itiraf etmektedir:

Arkaik ruhaniliğin özelliklerini tasvir etmek için girişilecek her çaba çok spekülasyon olacaktır, çünkü elimizde neredeyse hiç kanıt yok ve olanlar da (bir avuç eşya ve mağara resimleri) binlerce değişik şekilde yorumlanabilir. Avcı toplayıcıların nasıl hissettiklerini bildiğini iddia eden akademisyenlerin teorileri, Taş Devri dinlerinden ziyade bu kişilerin kendi önyargılarına ışık tutar... Küçük bir tepe sayılabilecek mezar kalıntılarının, mağara resimlerinin ve kemik heykelcik-

lerin üzerine koca teoriler inşa etmek yerine, samimi olup eski avcı toplayıcılarının inançları üzerine son derece belirsiz bir kavrayışımız olduğunu itiraf etmek gerekir. (Yuval Noah Harari, *Sapiens*, çev. Ertuğrul Genç, (İstanbul: Kolektif, 2016), s. 67.)

Burada sorulması gereken şudur. Eğer dinlerin ortaya çıktığı dönemde ilgili bilgimiz çok kısıtlı ise, dinlerin insanlar tarafından

Birçok yeni-ateist kendileri gibi düşünmeyenleri kolaylıkla, aptal, cahil veya satılmış olmakla suçlamaktadırlar. Bu hakaretlerden nasibini alanlardan biri, bilimin verilerinin de etkisiyle Tanrı'nın varlığına ikna olan XX. yüzyılın etkili ateisti, felsefeci Antony Flew'dur. Flew, "satılmış" ve "delirmiş" olmakla suçlanmıştır.

yaratıldığından nasıl bu kadar emin olunabilmektedir? Kuşkusuz, Harari'nin de itiraf ettiği gibi, bu iddialar ikna edici delillere dayanmaktan ziyade, yazarlarının önyargılarıyla şekillenmektedir.

Yeni-ateistlerin bir diğer hatalı iddiası ise bilimle dinin doğaları gereği çatıştığıdır. Oysa bu tür bir iddianın felsefi bir temeli olmadığı

gibi, tarihsel dayanağı da zayıftır. Şöyle ki, yeni-ateistlerin atladıkları önemli bir nokta, modern bilimin kökenlerinin dindar bilim insanları tarafından atıldığıdır. Örneğin Francis Bacon, Isaac Newton, Robert Boyle, Michael Faraday, Kopernik, Johannes Kepler, Galileo ve Descartes gibi modern bilimin kurucu babaları son derece dindar şahsiyetlerdi. Dahası, bu isimler ve daha birçokları, bilim icra etmenin dini bir çaba olduğunu da düşünüyordular. Yani bırakın dini inançlarının bilim yapmayı engellemesini, bu kişiler bilimin onları daha iyi dindarlar kılacağına inanıyorlardı. Bilim sosyolojisinin kurucusu sayılan Robert Merton, bilimsel çabayı aynı zamanda dini bir uğraş olarak gören bilim insanlarından bahsederken Püritenleri örnek gösterir. İngiltere'de etkin bir dini grup olan Püritenler iki nedenle bilimsel çalışmaya değer vermişlerdir. İlk olarak, bilimsel çalışmanın –örneğin tıp alanında yürütülen çalışmaların– insanların hayatlarına olumlu etki edeceğini, onların acılarını azaltacağını düşünmüşlerdir. İnsanların acılarını azaltan bu tür çalışmalar, Tanrı'nın hoşnutluğunu kazanmak için bir vesiledir onlara göre. Dahası ve daha önemlisi, Püritenlere göre bilim Tanrı ve Tanrı'nın yarattığı doğa hakkında insanlara daha fazla bilgi sunacaktır. (John Hedley Brooke, "Science and Religion", R. C. Olby vd. (der.), *Companion to the History of Modern Sciences* içinde, (Londra: Routledge, 1990), s. 767.) Benzer bir görüşü Hollandalı anatomici Jan Swammerdam da benimser. Ona göre mikroskop Tanrı'nın yarattıkları ve dolayısıyla Tanrı hakkında bize daha detaylı bilgi sunacaktır. Bu nedenle mikroskop gibi bir buluş dahi dinî bir

işleve sahiptir. Yine bazı bilim insanları kutsal kitaplarda yer alan metaforların daha iyi anlaşılması için bilimsel bilginin geliştirilmesi gerektiğini iddia etmişlerdir. (Peter Harrison, "The Cultural Authority of Natural History in Early Modern Europe", Denis Alexander ve Ronald L. Numbers (der.), *Biology and Ideology: From Descartes to Dawkins* içinde, (Chicago: Chicago University Press, 2010), ss. 16-17; John Henry, *Bilim Devrimi ve Modern Bilimin Kökenleri*, çev. Selim Değirmenci, (İstanbul: Küre Yayınları, 2009), s. 41.)

Kuşkusuz, din ile bilimin doğaları gereği birbirleriyle çatıştığını iddia eden bir kişinin bu iddiasını desteklemek için dinî metinlerden kanıt getirmesi gerekmektedir. Oysa söz gelimi, Kur'an ayetlerine bakıldığında bu iddianın aksini işaret eden birçok ayet olduğu görülecektir. Mesela Âl-i İmran suresi 190. ayette inananlar yerin ve göklerin yaratılışı üzerine düşünmeye sevk edilmekte, (Kur'an Mesajı, çev. Muhammed Esed [Türkçeye çev. Cahit Koytak ve Ahmet Ertürk], (İstanbul: İşaret, 2015), s. 104.) Ankebut suresi 20. ayette de, dünya üzerindeki yaratılışın nasıl başladığını incelemeye yönlendirilmektedirler. (age. s. 675.) Eski Ahit'in Eyüp bölümünde de inananlar benzer şekilde doğa üzerine düşünmeye sevk edilirler. (Bakınız; Kitabı Mukaddes, (İstanbul: Kitabı Mukaddes Şirketi, 1993), s. 534.) Dikkat edilirse bu ayetlerde inananlar sadece insanlara pratik fayda sağlayacak konularda araştırma yapmaya yönlendirilmekte, evren ve doğa ile ilgili bilgi edinme genel olarak övülmektedir. Dahası, doğayı araştırmayı öğütleyen onlarca ayete rağmen, insanların doğayı araştırmaktan ve bilim yapmaktan alıkoyacak tek bir ayet bulunmamaktadır. Esasen tüm bu ayetlerin yarattığı zihinsel devri-

min doğal bir sonucu olarak Müslümanlar birkaç yüz yıl içinde trigonometriden analitik geometriye, optikten astronomiye, biyolojiden tıba, coğrafyadan antropolojiye kadar bilimin hemen her dalında dünyayı değiştiren buluşlara imza atmışlardır. Öyle ki bugün Batı biliminde kullanılan birçok kavram, söz gelimi "cebir", "algoritma", "kablo", "magazin", "şeker", "atlas", "alkol", "avaraj", "sıfır" gibi birçok kelime ya Arapça kökenlidir ya da

Burada sorulması gereken şudur. Eğer dinlerin ortaya çıktığı dönemle ilgili bilginiz çok kısıtlı ise, dinlerin insanlar tarafından yaratıldığından nasıl bu kadar emin olunabilmektedir? Kuşkusuz, Harari'nin de itiraf ettiği gibi, bu iddialar ikna edici delillere dayanmaktan ziyade, yazarlarının önyargılarıyla şekillenmektedir.

Araplar aracılığıyla Avrupalılara tanıtılmıştır. (James L. Gelvin, *Modern Ortadoğu Tarihi: 1453-2015*, çev. Güneş Ayas, (İstanbul: Timaş, 2016), ss. 18-19. Ayrıca bakınız; Firas Alkhateeb, *Lost Islamic History: Reclaiming Muslim Civilisation from the Past*, (Londra: Hurst & Company, 2014), ss: 63-88.)

Yeni-ateistler tarafından öne sürülen din ile bilimin çatıştığı yönündeki iddia çoğunlukla tarihsel verilerin çarpıtılması veya eksik su-

nulması ile desteklenmeye çalışılmaktadır. Bu konuda en sık verilen örneklerden birisi Galileo hadisesidir. Öncelikle şunun altını çizmek gerekir ki, bir bilim insanının görüşlerinden dolayı cezalandırılması kabul edilemez. Katolik Kilisesi, Galileo'yu yargılamakla sadece büyük bir suç işlememiş, yukarıdaki ayetlerde de görüldüğü gibi, insanlardan doğayı incelemelerini isteyen Tanrı'nın buyruklarına aykırı hareket etmiştir. Yani, kilise, dinî bir kurum olsa da, bu eylemiyle dine aykırı bir pozisyon takınmıştır.

İtalyan astronom Galileo, Dünya'nın merkezde olduğu bir Evren anlayışını reddetmiş ve teleskopundan elde ettiği verilerin de yardımıyla güneşin merkezde olduğu bir sistemi savunmuştur. Galileo, bilhassa *Dialogo* adlı eserinde yer verdiği bu görüşleri nedeniyle Katolik Kilisesi'ne bağlı Engizisyon mahkemesi tarafından yargılanmıştır. Katolik Kilisesi'nin güneş merkezli sistemi reddederken Eski Ahit'in Yeşu bölümünde geçen bir kıssaya (Kitab-ı Mukaddes, ss. 225-226.) atıfta bulunması nedeniyle hadise din ile bilimin çatışması olarak sunulmuştur. Oysa Galileo hadisesi görüldüğünden çok daha karmaşıktır.

Öncelikle belirtmek gerekir ki Katolik Kilisesi bilhassa o dönemde sadece dini bir otorite değil aynı zamanda, hatta belki de daha fazla, politik bir güç odağıdır. Kilise'nin, Eski ve Yeni Ahit'te geçen her ifadeyi literal anlamda almayıp bazılarında "mecaz" anlamlar olduğunu düşünürken, Galileo hadisesinde ayetleri literal anlamlarıyla anlama konusunda bu denli ısrarcı olmasının ardında Kilise'nin bu yönü yatmaktadır. Bilhassa, Katolik Kilisesi'nin Protestan Reform hareketinden güç kaybederek çıkması,

Kilise'yi sadece dinî konularda değil hemen her konuda baskıcı olmaya itmiştir. Bu konuda verilebilecek ilginç bir kanıt şudur. Hristiyanlığın önemli ilahiyatçılarından Nicole d'Oresme, Galileo'dan iki asır önce dünyanın dönüyor olabileceğini iddia etmiş ancak dinî otoritelerden Galileo'nunkine benzer bir tepki almamıştır. Galileo'nun bu denli büyük tepki çekmiş olma nedeni Reform hareketinin sonuçlarına bakmadan anlaşılabilir. Reform hareketi sonrası, toplumda zihinsel bir dönüşüm oluşmuş, bilhassa Katolik Kilisesi'nin İncil'i yorumlama otoritesi tartışılmaya başlanmıştır. (Ernan McMullin, "Galileo on Science and Scripture", Peter Machamer (der.), The Cambridge Companion to Galileo içinde, (Cambridge: Cambridge University Press, 1998), s. 274.) Galileo'nun Katolik Kilisesi ile ilgili eleştirileri ve Kilise'nin kutsal metinleri yorumlamada tek otorite olmaması gerektiğini belirtmesi de şimşekleri İtalyan astronomun üzerine çekmiştir. Dahası Galileo doğayı inceleyen bilim insanlarının dinî metinleri Katolik Kilisesi'nden daha başarılı şekilde yorumlayacağını iddia ederek Kilise'nin İncil'i yorumlama gücünü, dolayısıyla tüm sosyal-siyasi otoritesini tartışmaya açmıştır. (Maurice A. Finocchiaro, Defending Copernicus and Galileo: Critical Reasoning in the Two Affairs, (Dordrecht: Springer, 2010), s. 83.) Hadisenin çoğu zaman atlanan bir diğer yönü, Galileo'nun son derece dindar bir bilim insanı olduğu ve İncil'de hata olmayacağına inandığıdır. (Stephen Hawking, A Brief History of Time (New York: Bantam Books, 1998), s. 195.) Bu tarihsel veri de hadisenin din-bilim çatışması olarak sunulmasının isabetli olmadığı fikrini desteklemektedir. Son olarak Galileo'nun o dönem getirdiği bilimsel kanıtların yeterli olmadığını düşünen

Galileo'nun çağdaşı bilim insanları da vardır. Dönemin önemli astronomları da kilise gibi dünya merkezli bir evren modelini daha ikna edici bulmuşlardı. Bu nedenle Galileo'ya karşı sadece dini itirazlar değil, bilimsel itirazlar da sunulmuştu. Francesco Ingoli'nin sunduğu 18 matematiksel ve fiziksel argüman bunlara örnek verilebilir. (Finocchiaro, Defending Copernicus and Galileo, s. 72.) Yine, Cizvit din adamları Christoph Scheiner ve Orazio Grassi de Galileo'ya karşı bilimsel itirazlar sunmuşlardır. (age. s. 293.) Oysa yeni-ateistler tüm bu önemli detayları ve yer kısıtı nedeniyle değinemediğimiz çok daha fazlasını görmezden gelerek gerçekleri kendi metafizik görüşlerine uydurmak için deforme etmekten çekinmemektedirler.

Yeni-ateizmin hatalı olduğu bir diğer nokta da onların bilime yükledikleri anlam ve verdikleri otoriteye ilişkindir. Yeni-ateistler bilimi tek meşru kaynak olarak görmekte, sadece bilimsel bilgiyi geçerli gördüklerini öne sürmektedirler. Oysa bu da gerçekçi bir iddia olmaktan uzaktır. Her insan, bilim insanı olsun ya da olmasın, bilimsel olmayan bilgileri dikkate alır. Örneğin yeni-ateistler de dostlarının kendilerine ikram ettiği çorbada zehir bulunmadığına dair bilimsel bir kanıt talep etmezler. İşin aslı, gündelik hayatta ikili ilişkilerimizde, belli bir konuda karar alırken, belli bir pozisyon belirlerken bilimsel olan bilgiler kadar bilimsel olmayan bilgilere de başvururuz. Yine, ahlaki öğretilerimizi bilimsel bir yöntemle elde etmeyiz. Sadece doğa bilimlerinin insanlara rehber olacağını iddia eden bir yeni-ateist, masum insanları öldürmenin ahlaken yanlış olacağını iddia edemeyecektir, zira bu ahla-

ki öğretiye bilimsel bir çalışmanın sonucunda ulaşılmamıştır. İşin aslı, doğa bilimleri birçok sorgulanmayan temel üzerine kurulduğundan, sadece doğa bilimlerinin verilerini dikkate alacağını iddia eden bir kişi, bilimsel verilere dahi güvenemeyecektir. Şu an rüyada olduğumuzun doğa bilimsel bir kanıtı yoktur. Veya algılarımızın bizi yanıltmadığını doğa bilimleri ile ispatlamak mümkün değildir. Aksi yönde getirilecek tüm kanıtlar yine aynı rüyanın bir parçası olabilir. Veya algılarımız bizi yanıltmayı sürdürüyor olabilir. Doğa bilimleri ile uğraşanlar bu sorularla ilgilenmezler. Bu soruların cevaplarını aramaz, ancak kendince dogmatik bir şekilde bu sorulara cevap verirler. Doğa bilimiyle uğraşanlar şu anda rüyada olduğumuzu varsayar, algılarımızın bizi yanıltmadığını umarlar. Ancak ellerinde bu yönde bir bilimsel kanıt yoktur. Sonuç olarak, doğa bilimlerini tek otorite ilan eden bir anlayış çelişkiler içinde kalmaya mahkûmdur.

Sonuç olarak yeni-ateistlerin bilim, din ve bilim-din ilişkisi ile ilgili görüşleri hayli yüzeysel ve hatalıdır. Buna rağmen günümüzde bilhassa internette yeni-ateizmin en çok destekçi bulan ateist ekol olduğu söylenebilir. Bu noktada Müslümanlara düşen internette ilgi gören bu iddiaların geçersiz olduğunu tarih, felsefe ve sosyolojinin tanıklığından da faydalananak göstermek olmalıdır. Bilhassa bilimin prestijinden faydalanan bu akımın, gerçekte bilimsel bir temelle dayanmadığı, aslında yapılanın bilimin istismarı olduğu vurgulanmalıdır. Aksi takdirde yüzeyselliği nedeniyle anlaşılması kolay ve mesajı çekici olan bu akım ne kadar hatalı olursa olsun kendisine daha çok destekçi bulacaktır. ■